

KLASSIKEREN: INTRODUKSJON

Når Carolyn Millers artikkel "Genre as social action", publisert og trykt så sent som 1984 i tidskriftet *Quarterly Journal of Speech*, blir trykt som klassikeren i dette genre-nummeret av *Rhetorica Scandinavica* skyldes det flere forhold:

For det første er denne artikkelen en av de meste siterte i de siste 15 årenes genredébat internasjonalt, særlig er den sentral i den anglo-amerikanske genrelitteraturen, men også her i Norden er den regnet som grunnleggende. Artikkelen ble på 80-tallet opplevd som et friskt pust i en genreforskning som nærmest i desperasjon etter å bli akseptert i de finere vitenskapelige sirkler, strebet i retning av det formelle. Inspirert av den systemiske og formelle lingvistikken, ble det fra 1970-tallet av utviklet en lingvistikk for tekster – kalt "tekstlingvistikk". En grunnleggende idé var at man ville forsøke å skape en systemisk-formell teori om tekster etter mønster av den syntaks-orienterte formelle lingvistikken. I en slik teori skulle genrene danne en konstituerende del av det systemiske nivået. Genrenivået skulle altså bestå av regler som "genererte" tekst-yringer. Disse reglene skulle la seg beskrive ved å analysere tekster som forekomster av genre-reglene. Tekstutvalget ville vært basert på tekst-yringer kompetente deltakere intuitivt fant tilhørte genre.

Millers artikkel punkterte effektivt denne kognitivistiske ballongen. Hun plasserte studiet av genre innenfor rammene av kulturstudiet. Genrer var eksempler på typifiserte, semiotisk medierte handlinger. Den teoretiske referanserammen for studiet fant Miller i den sosiologiske skolen som kalles etnometodologi. Ertertida har gitt Miller rett. Genreforskning slik den foregår i dag, følger stort sett Millers anvisninger.

Den andre grunnen til at Millers artikkel må kalles en klassiker, er at den på en forbilledlig måte eksemplifiserer hva god vitenskapelig tverrfaglighet kan være. Millers artikkel kan med god grunn beskrives som et teoretisk møtested. Miller er usedvanlig belest og vidsynt. Hun tar utgangspunkt i den retoriske tradisjonen og amerikansk nyretorikk, men vender seg raskt til andre miljøer for ideer og inspirasjon. Særlig tydelig er referansene til den sosialkonstruktivistiske fenomenologien, etablert takket være Alfred Schützs og Thomas Luckmanns skjellsettende arbeider. Og hun vender seg til sosialsemiotikkens og den systemisk-funksjonelle grammatikkens grand old man Michael Halliday for liknende ideer. Det er noe ironisk over denne siste referansen, i og med at Halliday også er inspirasjonskilde for den australske genre-skolen. Den blir av mange sett på som en av de få utfordrerne i dag til den genreforståelsen Millers artikkel representerer. Millers henvisning til Halliday kan tyde på at det til en viss grad kan være en konstruert motsetning. To andre av Millers referanser som skal nevnes, er den analytiske filosofiens situasjons- og talehandlingsteori. Men likevel: først og fremst er Miller retoriker. For henne er hjemstedet for genreteorien retorikken.

Også på en annen måte er Millers artikkel et møtested. Miller plasserer genrestudiet mellom kulturstudiet og tekststudiet. I en senere artikkel med tittelen "Rhetorical Community: The Cultural Basis of Genre"¹ viser hun til forsøket til den engelske sosiologen Giddens på å overbygge "gapet mellom handlingsteori og institusjons-

1 I: A. Freedman & P. Medway. (eds.) (1994) *Genre and the New Rhetoric*. London. Taylor and Francis, s. 67-78.

analyse” i teoriene om mennesket og menneskenes samfunn og kulturer. Det Miller foreslår er å “se genre som en spesifikk, og viktig, samfunns-konstituent, et grunnleggende aspekt ved den kommunikative strukturen i samfunnet, en av de maktstrukturer som institusjonene utøver. Generer kan vi forstå spesifikt som det aspektet ved situert kommunikasjon som er i stand til reproduksjon, som kan manifesteres i mer enn én situasjon, mer enn ett konkret tids-rom. En genres regler og ressurser tilbyr sender- og mottakerroller som kan reproduseres, sosiale typifiseringer av gjentatte sosiale behov eller påtrengende problem, topiske strukturer (eller “trekk” og “steg”), og måter å indeksere en hendelse i retning av materielle vilkår, gjennom å omdanne dem til rammer og muligheter. Ved å representere og intervenere i tid og rom, blir genre noe som determinerer retorisk kairos – et middel som vi bruker for å gi mening til en situasjon i rom-tid og forstå de mulighetene situasjonene tilbyr” (s. 71, min oversettelse).

Miller er ikke alene om å hevde disse synspunktene. Ikke minst har én av hennes inspirasjonskilder, Thomas Luckmann, hevdet noe liknende. Men det er likevel riktig å si at få har skapt denne syntesen så skikkelig og gjennom-

ført som Miller. Hennes svake punkt er hvilke tekstlige og språklige konsekvenser genreteorien skal ha. Hun innrømmer i sin 1994-artikkel – der hun kommenterer “Genre as Social Action” – at hun var “naiv” og “spekulativ” da hun antok at det for genrene ville bli utviklet forutsigbare språk- og tekstnormer for ytringene som representerte genre. Samtidig er det riktig å si at det er på dette punktet mye av den interessante genreforskningen i dag foregår, ikke minst er den nordiske genreforskningen rettet mot sakprosaen, opptatt av denne problemstillingen. I så måte kan Millers artikkel utmerket godt leses som introduksjon til den nyere nordiske tekst- og diskursforskningen.

Det er symptomatisk for statusen til Millers artikkel at den ble (gjen-)opptrykt som innledningsartikkel i den meget viktige antologien *Genre and the New Rhetoric*, utgitt i 1994, blant annet redigert av den framstående genreforskeren Aviva Freedman. I denne antologien er de fleste posisjoner i den anglo-amerikanske genreforskningen representert. Miller er et viktig referansepunkt for dem alle.

Kjell Lars Berge

KLASSIKEREN: GENRE SOM SOSIAL HANDLING

Av Carolyn Miller

Oversatt av Kjell Lars Berge

Selv om retorisk kritikk nylig har kommet med en rekke påstander om at visse diskurser utgjør en avgrenset gruppe eller genre, har retorisk teori ikke vært til noen god hjelp i å vise hva det er som konstituerer en genre. For eksempel har retoriske gener blitt definert ved likheter i strategi eller formen i diskursene,¹ ved likheter i publikum,² ved likheter i tenkemåter,³ og ved likheter i retoriske situasjoner.⁴ Forskjellene mellom disse definisjonene skaper et problem for både teoretikere og kritikere.

Mens dette problemet reises av retorikere som har skrevet bidrag innenfor genreteori eller –kritikk, skapes et annet problem av noen som mener at retorikere ikke skal komme med slike bidrag i det hele tatt. Patton og Conley har argumentert for at genrekritikken krever for stor avstand mellom teksten og leseren, og følgelig fører til vurderinger som ikke er helt troverdige. Genrekritikk, framholder de, oppfordrer til reduksjonisme, regler, formalisme. Patton mener at slik analyse ender i ”kritisk determinisme av verste slag,”⁵ og Conley at den fører til ”kjedelige og ubrukkelige taksonomier.”⁶

Trangen til å klassifisere er grunnleggende. Og selv om den medfører de vanskelighetene som Patton og Conley peker på, er klassifiserin-

ger nødvendige for språk og læring. Variasjonen i de kritiske tilnærmingene som det er vist til ovenfor, peker på de mange måtene man kan klassifisere diskurser på. Men dersom uttrykket ”genre” skal ha en mening som er anvendelig for teori eller kritikk, kan det ikke vise til en hvilken som helst kategori eller type diskurs. Et anliggende for retorisk teori er derfor å skape et stabilt klassifikasjonsbegrep for retorisk genre. Et annet er å sørge for at begrepet er retorisk gyldig.

I dette essayet kommer jeg til å ta opp begge disse problemstillingene. Den første av dem ved å utvikle et perspektiv på genre som støtter seg til meningsfelt man har vært enige om i tidligere arbeider, og som binder sammen disse feltene til et stoff som bekrefter dem. Den andre av dem vil jeg ta opp ved å foreslå hvordan en genreforståelse kan bidra med en redegjørelse for måtene vi nærmer oss, tolker, reagerer på og skaper enkelttekster. Forsøket mitt vil utvikle den tilnærmingen som Campbell & Jamieson valgte, og det vil støtte deres holdning om at genrestudiet er vesentlig, ikke fordi det tillater en eller annen

1 Black (1978a), Hart (1971), Campbell (1973), Raum & Measell (1974).

2 Mohrmann & Leff (1974).

3 Gronbeck (1978), Rodgers (1982).

4 Windt (1972), Ware & Linkugel (1973), Halloran (1978).

5 Patton (1976), s. 5.

6 Conley (1979), s. 53. Se også Conleys anmeldelse av Campbell og Jamieson (1978) i Conley (1978).

Note: Originaltekst: ”Genre as Social Action”, © *Quarterly Journal of Speech*, 70 (1984), s. 151-167. Oversettelsen er basert på artikkelversjonen som er trykt i A. Freedman & P. Medway. (eds.) (1994) *Genre and the New Rhetoric*. London. Taylor and Francis, s. 23-42.

form for taksonomi, men fordi det understreker visse sosiale og historiske trekk ved retorikk som andre perspektiver ikke gjør. Jeg kommer til å argumentere for at en teorisk gyldig genredefinisjon ikke må konsentere seg om diskursens substans (innhold) eller form, men om den handlingen den blir brukt til å utføre. For å kunne gjøre det vil jeg undersøke sammenhengen mellom generer og tilbakevendende situasjoner, og på hvilken måte generer kan sies å representere typifiserte retoriske handlinger. Analysen min vil også vise hvordan hierarkiske kommunikasjonsmodeller kan hjelpe til med å sette lys på egenkapene til og oppbygningen av slike retoriske handlinger.

Å klassifisere diskurser

En samling diskurser kan sorteres i klasser på mer enn én måte, slik Harrell & Linkugel understreker i sin genrediskusjon.⁷ Siden en klassifisering sorterer enheter på grunnlag av en mengde likheter, kan prinsippet som brukes for å velge likhetene, fortelle oss mye om klassifiseringen. En klassifikasjon av diskurser vil være retorisk gyldig dersom den bidrar til en forståelse av hvordan diskursene fungerer. Det vil si i hvilken grad den reflekterer den retoriske erfaringen til menneskene som skaper og tolker diskursen. Som Frye påpeker: "Genrestudiet må ta utgangspunkt i studiet av konvensjoner."⁸ Derfor skulle et nyttig prinsipp for diskursklassifikasjoner til en viss grad ha som grunnlag konvensjonene for retoriske praksiser, medregnet måtene faktiske retorer og tilhørere forstår de diskursene de bruker.

Det semiotiske rammeverket tilbyr en måte å karakterisere prinsippene som brukes til å klassifisere diskurser, i samsvar med om definisjonsprinsippet er basert på semantisk substans (semantikk), form (syntaks) eller den retoriske

handlingen diskursen utfører (pragmatikk). Et klassifiseringsprinsipp basert på retorisk handling ser ut til best å reflektere retorisk praksis (særlig fordi – som jeg vil foreslå senere – handling omfatter både substans og form). Og dersom generer representerer handlinger, må de inkludere situasjon og motiv, siden menneskelig handling, uansett om den er symbolsk eller noe annet, lar seg tolke kun på bakgrunn av en situasjonskontekst eller ved å tillegge motiver.

"Motiv" og "situasjon" er selvsagt Burkes begreper, og Campbell & Jamiesons genrediskusjon forholder seg på en implisitt måte til dem, særlig det siste: "En genre," skriver de, "består ikke bare av handlingsserier som visse retoriske former gjentas i [...]. Tvert i mot er en genre satt sammen av en konstellasjon av gjenkjennelige former bundet sammen av en intern dynamikk."⁹ Dynamikken "smelter sammen" substansielle, stilistiske og situasjonelle karakteristika. Fusjonen har preg av retorisk "respons" på situasjonelle "krav" som oppfattes av retoren. Denne definisjonen framholder de, "reflekterer Burkes syn på retoriske handlinger som strategier for å ringe inn situasjoner."¹⁰

Måten de forklarer generer på, reflekterer også Bitzers utsagn om forholdet mellom situasjon og diskurs, kanskje enda mer enn Burkes. I Bitzers definisjon av den retoriske situasjonen som et "kompleks av personer, hendelser, objekter og relasjoner som presenterer et 'påtrengende problem' (*exigence*) som kan dempes gjennom formidlingen av en diskurs", etablerer han det utspill-respons-ordforrådet som Campbell og Jamieson overtar. Dessuten peker han på en grunnleggende måte på studiet av genre, selv om han ikke bruker begrepet selv, i og med at han påpeker at situasjoner gjentar seg: "Fra dag til dag, år til år, gjentar sammenliknbare situasjoner seg, og tilskynder sammenliknbare responser". De sammenliknbare responsene, eller gjentatte formene, blir til en tradisjon som deret-

7 Harrell & Linkugels essay skyldes i likhet med dette den holdningen at retorikkritikk lider under mangel på en god genreteori.

8 Frye (1971), s. 96.

9 Campbell & Jamieson (1978), s. 21.

10 Jamieson & Campbell (1982), s. 146.

ter ”har en tendens til å fungere styrende på hvilken som helst ny respons i formen.”¹¹ Følgelig har innsettelsestaler, lovtaler, innlegg i domstoler og liknende en konvensjonell form fordi de oppstår i situasjoner med liknende strukturer og elementer, og fordi retorer responderer på liknende måter ved at de har lært av de foregående hva som er passende, og hvilke effekter handlingene deres vanligvis har på andre mennesker.

Campbell og Jamiesons tilnærming til genre er også grunnleggende aristotelisk. I hver av de tre retoriske typene som Aristoteles beskrev – *deliberativ*, *forensisk* og *epideiktisk* – finner vi en situasjonsbasert sammensmeltning av form og substans (innhold). Hver av dem har sin karakteristiske substans: elementene (tilråding og fraråding, anklage og forsvar, lovprising og klandring) og målene (handlingsvalg, rettferdighet, ære). Hver av dem har sine passende former (tid og tempus, bevismidler og stil). Disse sammensmeltningene av substans og form er basert på de spesifikke situasjonene som krevde omfattende diskurser i antikkens Hellas. De inkluderer det publikumet som var kvalifisert til å delta, og de beslutningene de var kallet til å utføre. De tre typene retorikk virker som de var svært ulike. De ulike aspektene ved hver av dem var del av en fornuftig helhet. Det er sannsynlig at en intern ”dynamikk” av den typen Campbell og Jamieson postulerer, var sentrale i hver av disse tre opprinnelige genrene. (Jeg kommer senere til å kommentere dagens status for de aristoteliske genrene).

To egenskaper ved denne tilnærmingen er interessante her. For det første tilbyr Campbell og Jamiesons drøfting en klassifikasjonsmetode som svarer til relevanskravene for retorisk praksis. Fordi ”retoriske former som etablerer generer, er stilistiske og substansielle svar på oppfattede situasjonskrav”¹² blir en genre et kompleks av formelle og substansielle egenskaper som ska-

per en spesiell effekt i et gitt situasjon. På den måten blir genre mer enn en formell kategori. Den blir pragmatisk og fullstendig retorisk, et sammenkoplingspunkt av intensjon og effekt, et aspekt av sosial handling. Denne tilnærmingen er på en viktig måte forskjellig fra tilnærmingene til Frye og Edwin Black, som den står i gjeld til. Selv om begge begynner med å kople genre til situasjon, baserer Frye¹³ med ”presentasjonsgrunnlaget” (en slags skjematisk retorisk situasjon) og Black¹⁴ med den retoriske ”forhandlingen” (som understreker tilhørereffekter) sine kritiske analyser på formen: strategier, diksjon, språklige elementer. For dem sørger en situasjon først og fremst for å lokalisere en genre. Den bidrar ikke til genreens egenskaper som retorisk handling.

Det andre interessante trekket ved Campbell og Jamiesons metode er at de som kritikere går induktiv til verks. De forsøker ikke å tilby et rammeverk som vil forutsi eller begrense genrene som kan identifiseres. De er mindre interessert i å presentere et taksonomisk system enn i å forklare visse aspekter ved måten den sosiale virkeligheten vokser fram på: ”Kritikeren som klassifiserer en retorisk gjenstand som generisk beslektet med en klasse liknende gjenstander, har identifisert en av historiens understrømmer mer enn han har forstått en tidsavgrenset hendelse.”¹⁵ Konsekvensen er at mengden av generer er

13 Frye (1971), s. 247.

14 Black (1978a), s. 134.

15 Campbell og Jamieson (1978), s. 26.

16 Man bør legge merke til at denne formen for induksjon er forskjellig fra den som foreslås av Simons (1978). Selv om Simons definerer en genre som et ”tydelig og gjentatt mønster av likeartede begrensede retoriske praksiser” ((1978), s. 42), en definisjon lik den til Campbell og Jamieson, fører metoden han går inn for, til to svært ulike resultater. Han anbefaler en faktoranalytisk undersøkelse av et stort antall tekster for å identifisere de tydelige og gjentatte mønstrene. Campbell og Jamieson derimot understreker nærundersøkelser av en enkelttekst eller et lite antall tekster for på den måten å identifisere sammensmeltningen av former som responderer på situasjoner. Derfor er genre for Simons kun en tekstsamling. For Campbell og Jamieson er genre en formsammensmeltning eksemplifisert ved en tekst

11 Bitzer (1968), s. 13.

12 Campbell og Jamieson (1978), s. 19.

en åpen klasse, der nye medlemmer kommer til og gamle dør ut.¹⁶

Harrell og Linkugels er forskjellig fra tilnærmingen til Campbell og Jamieson. Som teoretikere går de deduktivt fram. Deres diskusjon illustrerer at en av farene med teori er at den vier seg til utviklingen av en lukket mengde som vanligvis inneholder få medlemmer, et elegant taksonomisk system som ikke i samme grad reflekterer retorisk praksis som de reflekterer et apriorisk prinsipp. Harrell og Linkugel begynner med en definisjon som likner Campbell og Jamiesons: "retoriske genrer stammer fra *organiseringssprinsipper* som finnes i *gjentatte situasjoner* som genererer diskurser kjennetegnet av en familie av *fellesfaktorer*."¹⁷ "Fellesfaktorene" har å gjøre med substansielle og formelle likheter mellom diskurser av samme type. "Organiseringsprinsippene", definert som "antakelser som krystalliserer de sentrale egenskapene til en framstillingsform,"¹⁸ virker ikke som de er ulike den "interne dynamikken" Campbell og Jamieson peker på. Likevel gjør ikke Harrell og Linkugel organiseringsprinsippet til noe dynamisk som skyldes samhandlingen mellom situasjon og former, men til et teoretisk premiss som er uavhengig av situasjon. Organiseringsprinsippene er basert på grunnleggende tenkemåter. Hver av dem bidrar med et klassifikasjonsprinsipp: *de facto*, strukturelt, motivasjonsmessig og arketypisk. Faktisk skiller ikke organiseringsprinsippene mellom klasser av diskurser. De skiller mellom metoder for å klassifisere diskurser. Det strukturelle prinsippet bidrar med klasser basert på formelle likheter, motivasjonsprinsippet bidrar med klasser basert på pragmatiske likheter og det arketypiske bidrar sannsynligvis med klasser basert på substansielle likheter. *De facto*-prinsippet bidrar tydeligvis med en usystematisk klassifikasjon. Harrell og Linkugel foreslår likevel

eller noen tekster. Genren representerer "ikke bare (...) det som er gjentatt, men (...) det som kan gjentas" (1978), s. 24).

17 Harrell og Linkugel (1978), s. 263-4.

18 Harrell og Linkugel (1978), s. 264.

at motivasjonsprinsippet vil bidra med mer "produktive" generiske grupper fordi det redegjør bedre for samhandlingen mellom retor og situasjon (i denne forstand ser det ut til å være det eneste prinsippet som henger sammen med deres opprinnelige definisjon). For å definere motivasjonsgenrer tilegner de seg Fishers utsagn om fire primære "motivasjonstilstander", definert i samsvar med diskursenes mulige effekter på livsbanen til en idé eller en ideologi (stadfesting, bekreftelse, renselse og ødeleggelse). Fishers drøfting støtter seg på den Burkianske forståelse av at motiver finnes innenfor eller skapes av situasjoner, og at situasjoner oppfattes i form av motiver.

I sin egen genrediskusjon presenterer Fisher fire nivåer i genreetableringen.¹⁹ Det mest generelle nivået skiller retorikk fra andre typer diskurs. Det andre nivået inkluderer klassifiseringer innenfor retorikken, medregnet (sammen med andre muligheter) de fire hensiktene. Det tredje inneholder de retoriske formene som vanligvis blir identifisert som genrer (lovtaler, forsvarstaler, nominasjonstaler etc.). Og det fjerde inneholder kategorier som beskrives som stiler. Fishers måte å karakterisere på likner Harrell og Linkugels vifte, siden de fire generelle nivåene krever fire ulike klassifikasjonsprinsipper.

Begge disse genrediskusjonene er anvendelige når en vil redegjøre for variasjonen i genre-antakelsene som har blitt framsatt. Ja, faktisk lykkes de bedre som en klassifisering av genrekritikken enn som diskursklassifisering. Men som genreteorier har de to svakheter. For det første presenterer ingen av dem et enkelt, tydelig definert klassifikasjonsprinsipp som kunne bidra til kritisk enighet og teoretisk klarhet. De tydeligste prinsippene som presenteres, fører til lukkede klassifiseringer som ofrer mangfoldet og dynamikken i retorisk praksis til fordel for en eller annen teoretisk a priori. Og for det andre har ingen av disse diskusjonene en grunnforståelse av genre som situert retorisk handling.

19 Fisher (1980).

Den tilnærmingen som kommer nærmest, er Fishers fire hensikter, men disse er på et abstraksjonsnivå som er for høyt til å representere den praktiske retoriske erfaringen til dem som bruker gener. Det vil si at hensiktsbeskrivelsen i kraft av mulige diskurseffekter på ideer ikke reflekterer måtene menneskelig vilje engasjerer seg på i særskilte retoriske situasjoner. Og likevel er det Burkeanske forholdet mellom hensikt og situasjon som Fisher påkaller, lovende fordi det åpenbart krever et handlingsbasert (pragmatisk) klassifikasjonsprinsipp. Det som mangler, er en kopling mellom hensiktene og de typene erfaring som er representert av Fishers tredje nivå, og av Harell og Linkugels *de facto* klassifisering.

Forskere på andre felt har vært interessert i diskursklassifiseringer, både av pedagogiske og retoriske årsaker. Det har hendt at disse klassifiseringene har blitt overtatt av retorikere som ekvivalente med gener. Men de fleste av disse systemene kan avvises her av samme grunner: Enten representerer klassene ikke retorisk handling eller så er systemet ikke åpent. På feltene litteratur og skriveforskning blir klassifiseringer oftere basert på formelle mer enn på pragmatiske elementer. For eksempel klassifiserer Welles og Warren litterære gener både i henhold til ytre form (særskilt metrum eller struktur) og indre form (holdninger, stemningshensikt slik de blir tydelige i de tekstlige detaljene).²⁰ På skriveforskningsfeltet beskriver Brooks og Warren (og følger Alexander Bain og en lang læreboktradisjon) et lukket, formelt system i navnet basert på intensjon, men i gavnet i samsvar med form: utgreiing, drøfting, beskrivelse og fortelling.²¹ Kinneavy har klassifisert diskurs på grunnlag av "formål", på et tilsynelatende pragmatisk grunnlag. Men også han ender opp med et lukket system med fem medlemmer: ekspressiv, persuasiv, litterær og referensiell diskurs. Formålet er bestemt av hvilken av de fire komponente-

ne i en kommunikasjonsmodell en diskurs "fokuserer": sender, mottaker, kode eller virkelighet. Dette skjemaet antyder en formell istedenfor en pragmatisk klassifisering.²² Lingvister har også balet med diskursklassifiseringsproblemer, men deres innsats har skapt systemer som for det meste er formelle.²³

For å oppsummere foreslår jeg foreløpig at i retorikken kan begrepet "genre" avgrenses til en særskilt type diskursklassifisering, en klassifisering basert på retorisk praksis og følgelig åpen istedenfor lukket organisert i forhold til situerte handlinger (det vil si pragmatisk istedenfor syntaktisk eller semantisk). Jeg mener ikke å foreslå at det bare finnes én måte (eller fruktbar måte) å klassifisere diskurser på. Klassifiseringer og distinksjoner basert på form og substans, har fortalt oss mye om for eksempel sentimentalisme, kvinnefrigjøring og doktrinære bevegelser.²⁴ Men vi oppnår ikke mye ved å kalle alle slike klasser for "gener". Genreklassiferingen jeg går inn for, er derfor etnometodologisk. Den ønsker å utvendiggjøre den kunnskapen som praksis skaper. Denne tilnærmingen insisterer på at *de facto*-genrene, typene som vi har navn på i hverdagspråket, forteller oss noe teoretisk viktig om diskurs. Å betrakte som mulige gener slik hverdagslig diskurs som anbefalingsbrev, brukermanualer, tilstandsrapporter, notatet, forelesningen og stortingsmeldingen, så vel som lovtale, forsvarstale, innsettelsestale, saksframlegg og preken, innebærer ikke at studiet av gener trivialiseres. Det innebærer å ta alvorlig den retorikken vi er fordypet i og de situasjonene vi befinner oss i.

Problemene som står igjen når retorisk genre skal defineres, blir noe mer spesifikke enn dem som så langt er vurdert. For det første er det problemet med å klarlegge forholdet mellom reto-

20 Welles og Warren (1977), s. 226-37.

21 Brooks & Warren (1979), s. 40. Dette systemet tilpasses Georg Campbells klassifisering av talehensikter, se Connors (1981).

22 For eksempel hevder Kinneavy: "Språkprosessen ser ut til å være i stand til å sette fokus på en av sine komponenter som primær i en gitt situasjon" ((1971), s. 59).

Det grunnleggende problemet i Kinneavys system er sammenblanding av "formål" med "bruk". Se Beale (1977) for en mer fullstendig kritikk av Kinneavys arbeid.

23 Frow (1980), van Dijk (1977), (1980).

24 Hart (1971), Campbell (1973), Black (1978b).

rikk og retorikkens situasjonskontekst. Det er sentralt for å forstå genre som retorisk handling. For det andre er det problemet med å forstå på hvilken måte en genre "sammensmelter" (med Campbell og Jamiesons begrep) situasjonelle med formelle og substansielle (innholdsmessige) egenskaper. Og for det tredje er det problemet med å lokalisere genre i en hierarkisk skala av generaliseringer om språkbruk, og følge det å velge mellom Fishers fire nivåer.

Tilbakevendende retoriske situasjoner

Selv om Burke og Bitzer begge har brukt termen "retorisk situasjon"²⁵ har Bitzers arbeid sørget for å plassere en særskilt versjon forgrunnen i retorisk teori. En avgjørende forskjell mellom de to er Burkes bruk av *motiv* og Bitzers av *påtrengende problem (exigence)* som situasjonsfokus. Selv om de begrepene er relaterte, er det en spenning mellom dem som må løses før forholdet mellom genre og situasjon blir klarlagt. Burke legger vekt på menneskelig handling, mens Bitzer ser ut til å vektlegge *reaksjon*. Spesielt har Bitzers bruk av krav-responsspråk gjort det mulig å forestille seg det påtrengende problemet som en ytre årsak til diskurs og situasjon som deterministisk. Det er tolkninger som har vært grundig diskutert.²⁶ Fordi disse tolkningene skaper problemer for genreteorien, er en omkonseptualisering av påtrengende problem nødvendig dersom genre skal forstås som sosial handling.

Bitzer, Brinton og Patton understreker alle sammen den ontologiske statusen til situasjoner som virkelige, objektive historiske hendelser.²⁷ Alle tre beskriver situasjoner som bestående av to typer komponenter: Patton viser til de eksterne og interne komponentene, Brinton til objek-

tive og subjektive og Bitzer til det påtrengende problemets saks- og interessekomponenter. Alle tre anser den første termen som grunnleggende, som den virkelige delen av situasjonen, og den andre som en persepsjonsskjerm. Patton mener for eksempel at objektive fenomener tjener som vurderingsgrunnlag for "presisjonen" i sansningen. Brinton konkluderer med at sakskomponenten er det påtrengende problemet, og følgelig at det finnes "absolutte" påtrengende problemer. Bitzer beskriver også påtrengende problemer som uavhengige av den menneskelige oppmerksomheten: "Hvis drikkevannet inneholder en stor mengde kvikksølv, eksisterer såvisst et påtrengende problem selv om ingen er oppmerksom på de faktiske forholdene."²⁸ For ham kan påtrengende problem være synonymt med fare.²⁹ En redegjørelse for forholdet mellom retorikk og situasjon som på denne måten autoriserer eksterne objektive situasjonselementer er en teori som i Kenneth Burkes termer gir en framtrødende plass til scenen, framfor en hvilken som helst motivkilde. En slik teori karakteriserte han som 'materialistisk' i et profetisk avsnitt i *A Grammar of Motives*: "med materialismen er scenens omfang så begrenset at den fører til at

28 Bitzer (1980), s. 31.

29 I et tidligere utsagn virket det som om Bitzer var klar over problemet som dette eksempelet med drikkevannet førte ham opp i. I "Forum" i *Quarterly Journal of Speech* i 1980 skrev han: "påtrengende problemer er ikke 'objektive' i betydningen av å være faktiske ganske enkelt, heller ikke er påtrengende problemer fullstendig uavhengige av menneskelig oppfattelse" (s. 90). Scott påpeker at "Bitzers gjennomgående insistering på realiteten og ikke det sosiale ikke er noen tilfeldighet i skrivemåten" ((1980), s. 57). Han foreslår en nyvurdering av situasjonsteorien for å verdsette intensjonaliteten til vesener som handler innenfor en sosial virkelighet.

30 Burke (1969a), s. 131. Materialisme er ikke en uttømmende karakteristikk av Bitzers diskusjon av situasjon. Spesielt i Bitzer (1980) er det sterke innslag av pragmatisme, som Burke karakteriserer som framhevingen av en handlende kraft. Og i den grad Bitzer framhever den retoriske handlingens kapasitet til å føre til endring, illustrerer hans arbeid det Burke kaller realisme. Til forskjell stemmer Vatz (1973) sin vektlegging av retorens skapende krefter overens med en framheving av den handlende, noe Burke karakteriserer som idealisme.

25 Burke (1973) og Bitzer (1968), (1980).

26 Vatz (1973), Consigny (1974). Se også ordsifftet mellom Bitzer, Patton, Tompkins og Vatz i "Forum", *Quarterly Journal of Speech*, 66 (1980) s. 85-93 og 67 (1981), s. 93-101.

27 Bitzer (1968) og (1980), Brinton (1981) og Patton (1979).

handling reduseres til bevegelse.”³⁰ Mye av debatten omkring situasjonsteori har dreid seg om hvordan den materialistiske tolkningen av den skal dempes.

Det som er særlig viktig med retoriske situasjoner i en genreteori er at de kan gjentas, noe Bitzer opprinnelig påpekte. Men for å forstå gjentakelse, er det nødvendig å avvise de materialistiske tendensene i situasjonsteorien. Campbell og Jamieson legger merke til at i retorikk ”gir forekomsten av gjentakelsen innsikt i menneskets vilkår.”³¹ I en materialistisk framstilling vil gjentakelsen isteden føre til vitenskapelige generaliseringer. Gjentakelse er underforstått ved at vi forstår situasjoner som ”sammenliknbare” på en måte, ”like” eller ”analoge med” andre situasjoner. Men som Stebbins påpeker: ”objektive situasjoner er unike”. De kan ikke gjentas.³² Det som gjentas, kan ikke være en materiell konfigurasjon av objekter, hendelser og mennesker, heller ikke kan det være en subjektiv konfigurasjon, en ”persepsjon”, siden disse også er unike fra øyeblikk til øyeblikk og fra individ til individ. Gjentakelse er et intersubjektivt fenomen, en sosial begivenhet, og kan ikke forstås i materialistiske termer.³³

Situasjoner er sosiale konstruksjoner som ikke skyldes ”persepsjon”, men ”definisjon”. Fordi menneskelig handling er basert på og styrt av mening, og ikke av materielle årsaker, er en tolkningsprosess i sentrum for handlingen. Før vi kan handle, må vi tolke de ubestemmelige materielle omgivelsene. Vi definerer eller ”fastslår” en situasjon. Det er mulig å nå fram til felles bestemmelser av materielle tilstander som kan tolkes på mange forskjellige måter, for som Alfred Schütz har forklart det, er vårt ”kunnskapsforråd” basert på typer:

Vi kan (...) forestille oss at typen er som en

31 Campbell og Jamieson (1978), s. 27.

32 Stebbins (1967), s. 154. Jevnfør også Cox (1981).

33 Som Gronbeck har påpekt det; innenfor en kommunikasjonsteori basert på sosiale fakta ”forsviner nesten ideen om ’årsak’ ” (1981), s. 253.

demarkasjonslinje som går mellom bestemmelser uttrykt på grunnlag av de ’hittil eksisterende’ relevante strukturene (...) og de (...) ubegrensede mulighetene til å bestemme erfaringen.³⁴

Med andre ord er vårt kunnskapsforråd nyttig bare så lenge det kan rettes mot ny erfaring. Det nye gjøres kjent ved å gjenkjenne relevante likheter. Disse likhetene blir konstituert som en type. En ny type blir formet ved hjelp av typifiseringer som allerede er tilgjengelige når de ikke er adekvate for bestemmelsen av en ny situasjon. Dersom en ny typifisering på lengre sikt viser seg å være nyttig for å mestre øyeblikkets situasjoner, plasseres den i kunnskapsforrådet og bruken av den blir en rutine. Selv om typer vokser fram på denne måten, er mesteparten av kunnskapsforrådet vårt svært stabilt. Schütz påpeker at fordi typer skapes og deles i kommunikasjon, tar de bolig i språket:

Det som er relevant på en typisk måte for individet, var hovedsakelig allerede relevant på en typisk måte for forgjengerne hans (*sic*) og følgelig har det lagret sin semantiske ekvivalent i språket. Kort sagt kan språket konstrueres som sedimentdannelsen av typiske eksperimentelle skjema som er relevante på typiske måter i et samfunn.³⁵

Schütz’ typeredegjørelse er nyttig for en retorisk genreteori fordi den viser hvor viktig det er med en klassifisering av menneskelige handlinger. Det er gjennom typifiseringsprosessen at vi skaper gjentakelse, analogier, likheter. Det som gjentas, er ikke en materiell situasjon (en virkelig, objektiv, faktisk hendelse), men at vi skaper en type. Den typifiserte situasjonen, medregnet typifiseringen av deltakere, ligger under typifisering i retorikken. Vellykket kommunikasjon vil kreve at deltakerne deler felles typer. Det er mulig i den grad grad typer er sosialt skapt (eller

34 Schütz & Luckmann (1973), s. 231.

35 Schütz & Luckmann (1973), s. 234.

biologisk medfødt).

Språkforskeren Halliday gir et tilsvarende perspektiv på situasjonstyper:

det tilsynelatende uendelige antallet ulike mulige situasjoner representerer i virkeligheten et mye mindre antall generelle situasjonstyper som vi kan beskrive i termer som 'spillere som lærer nybegynnere et spill', 'mor som leser eventyr for barnet ved senga', 'kunde som bestiller varer over telefonen', 'lærer som underviser elever', 'drøfting av et dikt' og liknende.³⁶

Typifisering er også her mulig fordi en situasjon "ikke er et inventar av fortløpende lys og lyder, men en semiotisk struktur."³⁴ I tillegg er situasjonstypen grunnlaget for utvikling av mening. I sitt arbeid med barns språkutvikling mener Halliday at barnet først lærer seg et begrenset antall funksjoner som språket kan utføre: "Barnets bruk av språk kan tolkes som generaliserte situasjonstyper – meningene som han (*sic*) kan uttrykke, kan vise til særskilte sosiale kontekster."³⁸ Disse opprinnelige, begrensede måtene å bruke språket på utvides når barnet møter og unnfanger en omfattende variasjon av sosiale kontekster, og "den voksne har ubegrensede måter å bruke språket på."³⁹ Å systematisere eller klassifisere det voksne språkets bruksmåter vil derfor være vanskelig i følge Halliday: "det nærmeste vi kan komme er en eller annen forestilling om situasjonstype."⁴⁰

Hvis den retoriske situasjonen ikke er noe materielt eller objektivt, men en sosial konstruksjon, eller en semiotisk struktur, hvordan skal vi da forstå det påtrengende problemet (*exigence*) som er noe av kjernen i situasjonen? Påtrengende problem må lokaliseres i den sosiale verden, men verken i en privat persepsjon eller i den materielle omstendigheten. Den kan ikke brytes

ned i to komponenter uten man ødelegger den som et retorisk og sosialt fenomen. Påtrengende problem er en form for sosial kunnskap, en gjensidig skaping av objekter, hendelser, interesser og hensikter som ikke bare knytter dem sammen, men gjør dem til det de er: et objektivt sosialt behov. Dette er svært ulikt Bitzers karakterisering av påtrengende problem som en mangel eller en fare. Og motsatt; selv om det påtrengende problemet stiller retoren overfor en følelse av retorisk formål, er det tydelig nok ikke det samme som retorens intensjon, siden det kunne være dårlig uttrykt, hyklerisk eller i dårlig samsvar med det som normalt forventes i situasjonen. Det påtrengende problemet tilveiebringer retoren en sosialt gjenkjennelig måte å gjøre sine intensjoner kjent på. Det tilbyr en hendelse og følgelig en form der vi kan gjøre offentlig våre private versjoner av tingene.

Bitzer hevder at når Gerald Ford benådet tidligere president Nixon, så han det påtrengende problemet som "beskyttelse av nasjonale interesser, som kunne rammes dersom vi ikke gjorde oss ferdige med Watergate så snart som mulig", mens andre samfunnsborgere så det påtrengende problemet som at rettferdighet ble oppnådd.⁴¹ Likevel var det påtrengende problemet det som var grunnlaget for at Ford gjorde noe i det hele tatt. Behovet for etablere et forhold til den tidligere administrasjonen var et påtrengende problem som i dette tilfellet hadde uvanlige bindinger, og som kunne engasjere mange ulike spesielle *intensjoner*.

Det påtrengende problemet må ses verken som en årsak til retorisk handling eller som intensjon, men som et sosialt motiv. Å forstå et påtrengende problem innebærer å ha et motiv. Bortsett fra i en primitiv forstand, er våre motiver verken private eller idiosynkratiske. De er produkter av vår sosialisering, slik Burke påpeker det: "Motiver er utskillbare sosiale produkter. Vi skjelner situasjonelle mønstre ved hjelp av det

41 Bitzer (1980), s. 30.

42 Burke (1965), s. 35. Fishers (1970) diskusjon om motiver bygger på dette temaet i arbeidene til Burke.

36 Halliday (1978), s. 29.

37 Halliday (1978), s. 122.

38 Halliday (1975), s. 255.

39 Halliday (1975), s. 253.

40 Halliday (1978), s. 46.

særskilte vokabularet til den kulturelle gruppen som vi fødes inn i.⁴² Schütz sier stort sett det samme: "Typifiserte mønstre fra den Andres atferd blir i neste omgang motiver for mine egne handlinger."⁴³ Påtrengende problem er en mengde av bestemte sosiale mønstre og forventninger som til sammen gir et sosialt objektivt motiv for å behandle fare, uvitenhet, atskilthet. Det er en forståelse av sosiale behov som jeg kan interessere meg for, som jeg kan ha til hensikt å delta i. Ved å "definere" en materiell omstendighet som en særskilt situasjonstype, finner jeg en måte å engasjere mine intensjoner i dem på på en sosial måte som er mulig å gjenkjenne og tolke. Som Burke har formulert det: "motiver er ganske enkelt situasjoner."⁴⁴

Blumer konstaterte at "den overveiende andelen av sosiale handlinger i et samfunn, særlig i et etablert samfunn, forekommer i form av gjentatte mønstre av felles handling."⁴⁵ Her er den logiske begrunnelsen for studiet av retoriske generer. Å basere en diskursklassifisering på gjentatte situasjoner, eller mer spesifikt på påtrengende problem forstått som et sosialt motiv, innebærer å basere den på de typiske felles retoriske handlingene tilgjengelige på et gitt tidspunkt i historien og kulturen. Å studere de typiske måtene retorikk brukes på, og formene som de innlemmer i disse måtene, forteller oss mindre om ferdighetene til enkeltretorer eller det fremragende ved spesielle tekster, enn det gjør om en kulturs eller historisk periodes egen-skaper. For eksempel presenterer Kaufer et slående poeng ved klassisk gresk retorikk når han påpeker at "antallet definerbare retoriske situasjonstyper i den klassiske kulturen virker både oppsiktsvekkende få og stabile."⁴⁶ De tre aristoteliske genrene signaliserer i følge Kaufer en spesiell og begrenset rolle for retorikken, men til gjengjeld en svært viktig en: å opprettholde "de normale oppgavene i en stat".

43 Schütz (1971), s. 60.

44 Burke (1965), s. 29.

45 Blumer (1979), s. 148.

46 Kaufer (1979), s. 176.

På den andre side påpeker Burke at i en tidsalder av "markert ustabilitet" som vår, er typiske mønstre ikke delt av mange, og følgelig er det som har med motivering å gjøre "flytende".⁴⁷ Vi kan kjenne våre motiver eller ikke. Vi kan ikke navngi dem. Det som gjentas for meg, gjør det ikke hos andre. Med en overflod av stimuli og en tørke når det gjelder felles kunnskap, vet vi knapt hvordan vi skal kunne engasjere hverandre i diskurs. Vi har mange og uklare intensjoner, men få effektive orienteringsentre for felles handling. Dette kan være årsaken til at hele genrespørsmålet har blitt problematisk.

Hierarkiske meningsteorier

Forstår vi generer som typifiserte retoriske handlinger basert på gjentatte situasjoner, må vi konkludere med at genremedlemmene er diskurser som er fullstendige, på den måten at de er innrammet av en relativt fullstendig endring i den retoriske situasjonen. Følgelig bør vi identifisere et foredrag eller en lovtale eller en teknisk manual eller et offentlig ordskifte ved hjelp av en forståelse av den typifiserte retoriske situasjonen. Men det hjelper oss ikke særlig langt i å antyde hvordan genren opptrer som sosial handling, og hvordan vi etter hvert forstår den generiske betydningen av "lovtale" som passende de sosialt påtrengende problemene som død skaper. Den "generiske sammensmeltningen" som Campbell og Jamieson baserer på substansielle, stilistiske og situasjonelle elementer, er etter deres mening nøkkelen til å forstå det meningsfulle eller "signifikante" ved en genre. For igjen å bruke semiotisk terminologi er det mulig å eksplisere denne "sammensmeltningen" og spesifisere hvor den er kjernen i en meningsteori.

En spesiell type sammensmeltning mellom substans og form er grunnleggende for den symbolske meningen. Substansen vurdert som diskursens semantiske verdi, konstituerer de aspektene ved den felles erfaringen som blir symboli-

47 Burke (1965), s. 32-33.

sert. Burke hevder at substansen oppstår av vår "sammen-handling" som gir oss "felles sanse-inntrykk, begreper, forestillinger, ideer, holdninger."⁴⁸ Form oppfattes som måtene substans symboliseres på. Campbell og Jamieson overtar Burkes forståelse av formen som "en vekking og oppfyllelse av begjær. Et arbeid har form i den grad en del av det hjelper leseren med å foregripe en annen del, og til å bli tilfredsstilt av sekvensen."⁴⁹ Formen skulpturerer leserens eller tilhørerens respons på substansen ved å tilby en instruksjon så å si, for hvordan en skal motta og tolke. Denne hjelpen innstiller publikum til å forvente, å bli tilfredsstilt, til å svare på en spesiell måte. Sett på den måten blir form en slags meta-informasjon med både semantisk verdi (som informasjon) og syntaktisk (eller formell) verdi. Form og substans står følgelig i et hierarkisk forhold til hverandre.

Dette hierarkiske forholdet er implisitt i talehandlings teorien, der mening i følge Searle har to elementer: en ytring eller proposisjon, og den handlingen den pleier å utføre, indeksert som illokusjonær kraft.⁵⁰ Men slik mening-somhandling finnes bare innenfor en større tolkningskontekst. Stephen Toulmin forklarer hvordan Wittgenstein beskrev kontekst:

Et hvilket som helst uttrykk har sin språklige mening å takke (lærte Wittgenstein) i det det blir gitt en standardisert regelstyrt bruk i konteksten for slike aktiviteter [språkspill]. Språkspill på sin side må imidlertid forstås innenfor sine egne mer omfattende kontekster, og for disse kontekstene introduserte Wittgenstein formuleringen 'livsformer'.⁵¹

Denne beskrivelsen antyder at kontekst er et tredje hierarkisk meningsnivå, som omfatter

48 Burke (1969b), s. 21.

49 Burke (1968), s. 124.

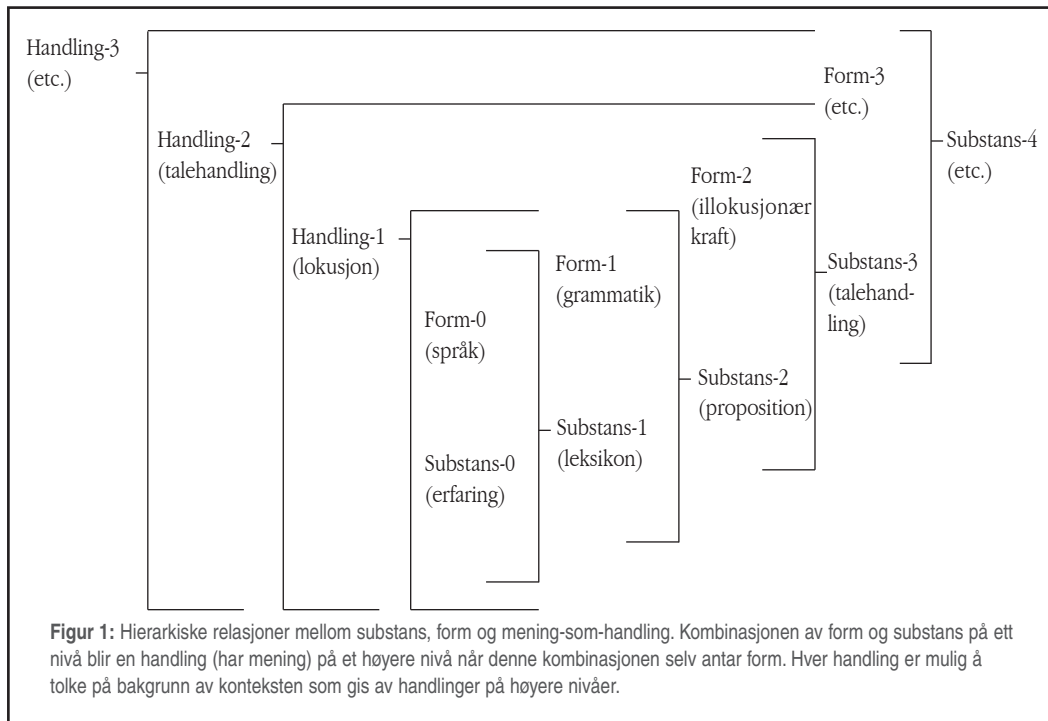
50 Searle (1969), s. 16-17.

51 Toulmin (1969), s. 73-74. Nyere litteraturteori understreker på en liknende måte det umulige ved å tolke et verk utenfor en sammenheng eller et rammeverk av forventninger (Culler (1975), s. 113-139, Fish (1978), Michaels (1979)).

både substans og form og sørger for en tolkning av den handlingen som et resultat av sammen-smeltningen mellom dem.

Men fordi kontekst, som Toulmin understreker, i seg selv er hierarkisk, kan vi tenke oss form, substans og kontekst som relative, ikke absolutte. De opptrer på mange nivåer i et meningshierarki. Når form og substans smelter sammen på et nivå, oppnår de en semantisk verdi som så er gjenstand for formalisering på et høyere nivå. På ett nivå oppnår for eksempel de semantiske verdiene av en ordrekke og deres syntaktiske relasjoner i en setning mening (pragmatisk verdi som handling) når de sammen tjener som substans for formene på de høyere nivåene i talehandlingen. I neste omgang oppnår denne kombinasjonen av form og substans mening når den tjener som substans for formen på det enda høyere nivået som pålegges den for eksempel av et språkspill. Følgelig blir form på ett nivå et aspekt av substansen på et høyere nivå (det er dette som gjør form "signifikant"), selv om den fremdeles lar seg analysere som form på det lavere nivået. Figur 1 beskriver denne typen framdrift. Det er gjennom denne hierarkiske kombinasjonen av form og substans at symbolske strukturer antar pragmatisk kraft og blir til handlinger det er mulig å tolke, i det sammen-smeltede substansielle og formelle komponenter kan oppnå mening i kontekst. Et fullstendig hierarki av slike relasjoner er nødvendig når mening skal skapes.

To nyere kommunikasjonsmodeller effektuerer dette hierarkiske prinsippet på påfallende like måter. Sammen foreslår de en kopling mellom retorisk genre og den hierarkiske sammensmeltningen av form og substans. En modell utviklet av Frentz og Farrell er basert spesifikt på handlingsteori og gjør eksplisitte regelbrukstilnæringen til kommunikasjon. "Paradigmet" som de foreslår, består av tre "hierarkisk strukturerte sammenstillinger": kontekst, episoder og symbolske handlinger. Kontekst "spesifiserer krite-

riene for å tolke både det meningsfulle og det formelt konvensjonelle ved en hvilken som helst kommunikativ hendelse.”⁵² Den består av to hierarkiske nivåer – livsformer og møter. Wittgensteins term “livsform” brukes av Frenzt og Farrell til å vise til de kulturelle mønstrene, både språklige og ikke-språklige, som gir betydning til handlinger, både språklige og ikke-språklige. Det andre kontekstnivået, møter, “spesifiserer livsformene gjennom regler for de konvensjonelle formene.”⁵³ De er “kontaktpunkter” i konkrete omgivelser, som tilbyr den særskilte situasjonelle dimensjonen til konteksten. Det andre nivået i hierarkiet er episoden, en “regelkonform sekvens av symbolske handlinger generert av to eller flere aktører som er kollektivt orientert mot kommende mål.”⁵⁴ Og det tredje og laveste nivået i modellen er den symbolske handlingen, “komponenten” i episoden. Symbolske handlinger er “verbale og/eller ikke-verbale ytringer som uttrykker intensjonalitet,”⁵⁵ karakterisert stort

sett på samme måten som Searle beskriver talehandling.

En annen hierarkisk kommunikasjonsmodell, foreslått av Pearce og Conklin, tar opp problemet med å tolke ikke-bokstavelige meninger i samtaler. De tidlige arbeidene til Pearce viste at samtalekoherens krever “koordinert styring av mening” mellom deltakerne, og at slik koordinering oppnås gjennom regler. I 1979-modellen stiller hvert meningsnivå til rådighet en kontekst for konstituentene på lavere nivå ved hjelp av regelstyrte forhold. Modellen består av fem nivåer i alt: arketyper, episoder, talehandling, proposisjoner (grammatiske ytringer) og den atferdsstrømmen som må tolkes. Arketyper er “de grunnleggende logiske operasjonene eller symbolske tankeprosedyrene folk bruker for å avdekke eller generere mønstre i hendelsessekvensen”. Disse er basert på de fysiske rammebetingelsene som er felles for mennesker, og på de felles fysiske trekkene ved den verden de lever i.⁵⁶ Episoder er “budskapssekvenser som har et start- og avslutningspunkt og en intern

52 Frenzt og Farrell (1976), s. 334.

53 Frenzt og Farrell (1976), s. 335.

54 Frenzt og Farrell (1976), s. 336.

55 Frenzt og Farrell (1976), s. 340.

56 Pearce og Conklin (1979), s. 78.

struktur". Disse mønstersekvensene stiller til rådighet konteksten for talehandlinger. De hierarkiske nivåene er forbundet med regelsett som koordinerer kognitiv bevegelse mellom dem. Blant toppnivåene er regler for symbolsk identifisering, blant de neste to er samfunnsmessige regler, blant de tredje og fjerde er kommunikasjonsregler, og blant de siste to er informasjonsprosesseringsregler.

Disse to hierarkiske oppleggene er overbevisende, delvis på grunn av at de er så omfattende, delvis på grunn av likhetene mellom dem og delvis fordi de er konsistente med sosiologisk og psykologisk teori.⁵⁷ Selv om ingen av dem har noe eksplisitt å bidra med om retorisk genre, presenterer de en bakgrunn for å forstå genre som meningsfull handling som er regelstyrt (hvilket er det samme som å si tolkbar ved hjelp av konvensjoner).⁵⁸

En regelbasert utvendiggjøring av genre som er konstituente med disse to oppleggene, har blitt presentert av Downey. Hun definerer genre som "en klassifisering av retoriske diskurser hvis gjentatte konstituerende og regulative regler er like i distinksjoner og mønstre."⁵⁹ Med de termene som jeg har brukt, fastholdes hennes eksplisering av at det er de konstituerende reglene

som lærer oss hvordan form og substans sammensmelter for å skape mening, og at regulative regler lærer oss hvordan sammensmeltningen selv skal tolkes i sine kontekster, slik som i religion og offentlige saker. Sett på denne måten er retorisk genre helt klart analogt med meningsnivåene i de to kommunikasjonsmodellene.

Figur 2 foreslår et hierarki som likner disse modellene, men som inkluderer genre. Genre opptrer på et nivå med fullstendige diskurstyper basert på gjentatte situasjoner. Genrer tilbyr en tolkningskontekst ved livsformmønstre og konstitueres ved mellomliggende former og strategier, analoge med den dialogiske episoden. Fordi kommunikasjon må hvile på erfaring, må det laveste nivået være der hvor symboliseringen finner sted. Uten symboler er erfaringen idiosynkratisk og ukommuniserbar. Motsatt kan vi regne med universell erfaring, eller menneskeartens biologisk-psykologiske natur. Burkes "universelle" retoriske situasjoner.⁶⁰

Burke foreslår faktisk en rekke motiver som spenner mellom de to ytterpunktene i hierarkiet.

Hvert menneskes motivasjon er unik fordi hans (*sic*) situasjon er unik, noe som er særlig opplagt når du erindrer at hans situasjon også reflekterer de unike sekvensene i hans fortid. Likevel; til tross for alt dette unike ved det individuelle, er det motiver og forhold som er generiske for hele menneskeheten – og de er iverboende i menneskelige aktører som en klasse.⁶¹

På nivået for lokusjonen eller talehandlingen dominerer idiosynkratiske motiver (eller det jeg tidligere kalte motiver). På nivået for den menneskelige natur (eller arketyper) styrer motiver av den typen Fisher beskriver. Men på genrenivået blir motiv en konvensjonalisert sosial hensikt, eller et påtrengende problem, innenfor gjentatte situasjoner. Når vi skaper diskurs, be-

57 For eksempel sier van Dijk at oppgavene som er involvert i språk, persepsjon, kompleks planlegging og handling "neppe kan bli gjort rede for på nivået for lineær prosessering av mikroinformasjon, men at (...) hierarkiske regler og kategorier og formingen av makro-strukturer er nødvendig". (1977), s. 159.

58 En sannsynlig årsak til denne manglende koplingen er at de hierarkiske modellene og genrestudiene kommer fra ulike forskningsstradisjoner. Genre har vært nyttige i diskusjoner om skjønnlitteratur, skriftlig retorikk og offentlige taler, alle sammen monologformer. De hierarkiske modellene trekker veksler på arbeider om mellommenneskelig kommunikasjon som baserer seg på dialog. Det virker fornuftig å anta at monolog og dialog ikke "mener" på ulike måter og at regelhierarki og tolkningskontekster er like anvendbare på monolog som på dialog. Konstituentene i hver modell motsier ikke en slik antakelse, for en stor del er de termer kjent i den retoriske analysen.

59 En viktig forskjell mellom Downey (1982) og min drøfting er at hun ikke skiller mellom form og handling.

60 Burke (1969b), s. 146.

61 Burke (1969a), s. 103-4.

Foreslått hierarki	Frentz og Farrells hierarki	Pearce og Conklins hierarki
menneskelig natur		arketype
kultur		
livsform	livsform	
genre	møte	
episode eller strategi	episode	episode
talehandling	symbolsk handling	talehandling
lokusjon		proposisjon
språk		
erfaring		atferd

Figur 2: Foreslått meningshierarki som inkluderer genre, sammenliknet med Frentz & Farells og Pearce & Conklins. Legg merke til forholdet til de fire laveste nivåene i det foreslåtte hierarkiet med figur 1. De høyere nivåene ville utvide denne figuren ut over tre handlingsnivåer

handler vi hensikter på flere nivåer, ikke bare ett. Vi lærer oss å overta sosiale motiver som måter å tilfredsstille private intensjoner på gjennom retorisk handling. Slike gjentatte situasjoner ser ut til å "invitere" diskurs av en spesiell type.

Det nøyaktige antallet hierarkiske meningsnivåer kan ikke fastsettes med særlig presisjon, og det kan være at forskjellige typer kommunikasjon understreker forskjellige nivåer. Siden monolog og dialog framstiller ulike problemer for eksempel, opererer de sannsynligvis med forskjellige hierarkiske strukturer. Fordi publikum har en tendens til å være få i en dialog, og rammene blir behandlet ved samhandlende koordinering, manifesterer personlige intensjoner seg lettere. Slik samhandling krever utvikling av regelstrukturen på lavere nivåer i hierarkiet for å styre turtakingen, implikaturene og behandlingen av multiple intensjoner. I monologen må personlige intensjoner tilpasses offentlige påtrengende problem. Siden publikum er større, er mulighetene for komplekse ytringer flere, og rammene er mindre enkle å behandle. Mer utviklede regelstrukturer på de øvre nivåer i hierarkiet, på nivået for diskursen som helhet, er derfor nødvendig både for det å formulere seg og for det å kunne tolke.

Som Simons påpekte er et av de viktigste problemene framsatt i den moderne genreteorien at

"genrer 'eksisterer' på ulike abstraksjonsnivåer, fra det svært omfattende til de svært spesifikke."⁶² Klassifiseringene til Fisher og Harrell & Linkugel illustrerer faktisk dette problemet. Men dersom vi definerer genrer gjennom sammenhengen med gjentatte retoriske situasjoner, vil det eksakte hierarkiske nivået der den abstraksjonen som kalles genre opptrer, bli bestemt av vår opplevelse av retoriske situasjoners gjentakelse. Det vil variere fra kultur til kultur, i samsvar med de typifiseringene som er tilgjengelige. Følgelig vil termen "genre" i forskjellige omstendigheter bli brukt på klassen for alle offentlige opptredener i et samfunn, på klassen for alle tiltredelsestaler eller på klassen for alle åpningstaler for amerikanske presidenter.

I tillegg er det viktig å legge merke til at det er to former for hierarkier som en genre kan tilhøre, og det hjelper å holde dem fra hverandre. En type organiserer enkeltdiskurser i klasser og klassene i større klasser. Dette er den typen Simons viser til. Den andre organiserer konstituentene i enheter og enhetene i mer omfattende størrelser (ord, setninger, talehandlinger, tekster

62 Simons (1978), s. 37.

63 I denne hierarkitypen kan man enten behandle enkeltforekomster eller typer. Searle (1975) har foreslått en klassifisering av talehandlingstyper, men disse typene kan ikke klynges sammen til teksttyper. Det ville være å blande de to typene hierarki.

osv.) slik hierarkiene i figur 2 gjør.⁶³ Genre er hierarkisk i begge betydninger, men den andre har mer å gjøre med den retoriske signifikansen, det vil si måten den fungerer som en kilde for mening.

Implikasjoner

Den forståelsen av retorisk genre som jeg tar til orde for, er basert på retorisk praksis, på de diskurskonvensjonene som samfunnet etablerer som måter å handle sammen på. Den binder seg ikke til en taksonomi, for genrer endrer seg, vokser fram og forsvinner. Antallet genrer som finnes i ethvert samfunn, er ubegrenset og avhenger av kompleksiteten og arbeidsdelingen i samfunnet. De spesielle trekkene ved denne genreforståelsen er de følgende:

1. Genre viser til en konvensjonell diskurskategori basert på en omfattende typifisering av retoriske handlinger. Som handling får genre mening fra situasjonen og fra den sosiale konteksten som situasjonen oppstod i.
2. Som meningsfull handling er genren mulig å tolke ved hjelp av regler. Genreregler opptrer på et forholdsvis høyt hierarkisk nivå for regler for symbolsk handling.
3. Genre skiller seg fra form. Form er den mer generelle termen som brukes på alle nivåer i hierarkiet. Genre er en form på et særskilt nivå som er en sammensmeltning av former på lavere nivåer og karakteristisk substans (innhold).
4. Genre tjener som substans for formene på høyere nivåer. Som gjentatte mønstre for språkbruk, bidrar genrene til å konstituere våre kulturelle livformers substans.
5. En genre er et retorisk redskap for å formidle private intensjoner og sosiale påtrengende problemer. Den motiverer ved å kople det private med det offentlige, enkelttilfellet med det som gjentas.

Selv om dette genreperspektivet ikke er presist nok til å kunne tillate kvantifiseringer av formelle trekk eller tilby en forklaring på et fullstendig regelhierarki, kan det bidra med hjelp til å vurdere påstander om genrer. Spesielt foreslår det at en diskurssamling (eller en mulig samling) kan mislykkes i å konstituere en genre på tre hovedmåter. For det første kan det mangle signifikante substansielle eller formelle likheter på de lavere nivåene i hierarkiet. Genrepåstander hevdes likevel sjelden uten denne typen første-hånds belegg. For det andre kan det være en utilfredsstillende vurdering av alle elementer i de gjetakende retoriske situasjonene. En påstand om genre kan f.eks. være basert på likheter kun når det gjelder påtrengende problemer eller publikum. Denne typen påstander hevdes av og til om særlig nye eller snedige formkombinasjoner der en retor henvender seg til en situasjon. I et slikt tilfelle vil likevel den retoriske situasjonen bli konstruert ulikt av retor og publikum. Diskursen konstituerer en tilpassing av form og substans til en privat hensikt, ikke til en offentlig tvingende nødvendighet. Den særlige sammensmeltningen som oppnås, er ikke basert på alle de gjentatte aspektene ved situasjonen, men på de unike. Carpenters studie av den historiske klagesangen (jeremiaden) hevder en slik påstand, basert på belegg om at tre verk "deler framtrepende formelle kjennetegn."⁶⁴ Men disse verkene tilpasser heller genren historisk essay til personlige mål. De konstituerer ikke en annen genre, siden motivet som gjør diskursen til sosial handling bare finnes i det historiske essayet, ikke i klagesangen (jeremiaden).

En annen mer allmenn feiltakelse av denne andre typen er forsøket på å bruke de aristoteliske typene til å identifisere samtidsgenrer. Selv om de ble utviklet på grunnlag av gjentatte situasjoner i antikkens Hellas, beskriver ikke disse opprinnelsesgenrene på en fullstendig måte situasjonstyper som gjentas i dag. De er for allmenne. Halloran har for eksempel foreslått at

64 Carpenter (1978), s. 113.

det offentlige foredraget er en spesialisert og utviklet etterkommer av den epideiktiske genre. Analysen hans viser at det offentlige foredraget er basert på en gjentatt situasjon (med flere varianter) og at den involverer elementer av alle de tre aristoteliske genrene. For oss fungerer det epideiktiske ikke som en enkelt genre, men som en livsform – en arena for feiring (eller styrking) i det sosiale livet der situasjonstyper oppstår. Opprinnelsesgenrene vedvarer også som konstituerende strategier i samtidsgener. Jamieson og Campbells diskusjon av den retoriske hybrididen utvikler dette poenget ved å påpeke måtene kritikere har funnet at de tre opprinnelsesgenrene i praksis trenger inn i hverandre, og ved å presentere en utvidet kritikk av forskjellige hybrider i amerikansk politisk samtidsretorikk. Hybrididen – en forbigående kombinasjon av former basert på en ikke-gjentatt (eller ennå ikke gjentakende) situasjon – er i seg selv ikke en genre, men en tilpassing av en genre til ”de idiografiske behovene til en særskilt situasjon, institusjon og retor.”⁶⁵ I deres analyse av den nøye utstuderte lovtalen blir det åpenbart at hybridisering ikke oppstår mellom generer, men mellom underformer, på det nivået som jeg har kalt strategier. I deres eksempler på Roberts Kennedys lovtaler ”er lovtalemessige [generiske] behov overordnede og overveide appeller [strategier] underordnet.”⁶⁶

Den tredje måten en påstand om genre kan mislykkes på, er ved at det ikke finnes noen pragmatisk komponent, ingen måte å forstå genre som sosial handling på. I en studie av de første fem årenes *Rapporter om tilstanden til miljøet*, konkluderte jeg med at denne klart definerte klassen av dokumenter ikke konstituerte en retorisk genre fordi den ikke oppnådde en rasjonell elementsammensmelting – til tross for åpenbare likheter i form og substans, og til tross for en gjentatt retorisk situasjon som fak-

tisk var definert i loven.⁶⁷ Disse dokumentene hadde ingen koherent pragmatisk kraft av to årsaker: For det første sørget de kulturelle formene for at de var involvert i motstridende tolkningskontekster. For det andre var det ikke noen tilfredsstillende sammensmelting av substans og form som kunne tjene som substans for former og kontekster på høyere nivåer. For eksempel var sannsynlighetslutningene som er substansen i miljøvernforskningen, i motstrid med de formelle kravene til objektivitet og kvantifisering. Dessuten skapte tankemønstrene i de administrative byråkrationenes kontekst verdisett som ikke stemte overens med de miljøvernverdiene som ble iverksatt av lovgivningen som krevde tilstandsrapporter. Denne konklusjonen ble selv sagt underbygd av de juridiske og administrative problemene som de tidlige tilstandsrapportene skapte og den hyppige kritikken av dem fra industrien, styresmaktene og miljøbevegelsen.

Hva vil følgene av fraværet av genre i meningshierarkiet være? Å si at en genre ikke finnes, er ikke det samme som å implisere at det ikke finnes tolkningsregler på et nivå i hierarkiet. Det betyr at reglene ikke former en normhelhet som kan forstås som et kulturelt artefakt, det vil si en representasjon av tenkemåter og hensikter kjennetegnet for kulturen. Diskursklassen er bare en diskursklasse. Regelsettet er kun et regelsett. Men dessuten skaper fraværet av en normativ helhet på dette nivået problemer av forskjellige typer. Det betyr at tolkeren må ha en god formforståelse både på høyere og lavere nivåer for å kunne bygge bru til genrenivået. På samme måte må vi når vi leser skriftlig diskurs, basere slutningene om mulige talehandlinger på strengt avgrensede proposisjoner på nivået nedenfor, og strategier og episoder på nivået over.

Genreperspektivet som er foreslått her, har implikasjoner ikke bare for kritikk og teori, men også for den retoriske oppdragelsen. Det antyder at det vi lærer når vi lærer en genre, ikke bare er et formmønster eller til og med et metode å oppnå våre hensikter på. Mer viktig er det at vi

65 Jamieson og Campbell (1982), s. 157.

66 Jamieson og Campbell (1982), s. 150.

67 Miller (1980).

lærer hvilke hensikter vi kan ha. Vi lærer at vi kan lovtale, bebreide, anbefale en person for en annen, instruere kunder på vegne av vareproduzenten, innta en offisiell rolle, gjøre rede for framdriften når mål skal oppnås. Vi lærer å forstå de situasjonene vi befinner oss i bedre, og potensialet for å mislykkes og lykkes gjennom å

handle sammen blir klarere. Som en gjentatt signifikant handling kroppsliggjør en genre et aspekt av kulturell rasjonalitet. For kritikeren kan genrer tjene både som et indeks på kulturmønstre og som redskap til å oppdage det særskilte talere og skrivere har oppnådd. For studentene tjener genrene som nøkler til å forstå

hvordan man skal delta i aktivitetene i et samfunn.

Litteratur

- Beale, W.H. (1977) "On the Classification of Discourse Performances", i: *Rhetoric Society Quarterly*, 7, s. 31-40.
- Bitzer, L.F. (1968) "The Rhetorical Situation", i: *Philosophy and Rhetoric*, 1, s. 1-14. På dansk i *Rhetorica Scandinavica*, 1997: 3, s. 9-17.
- (1980) "Functional Communication. A Situational Perspective", i: White, E.-E. (red.). *Rhetoric in Transition. Studies in the Nature and uses of Rhetoric*. University Park, PA: Pennsylvania State UP, s. 21-38.
- Black, E. ([1965] 1978a) *Rhetorical Criticism: A Study in Method*. Madison, WI: University of Wisconsin Press.
- (1978b) "The Sentimental Style as Escapism or the Devil with Dan'l Webster", i: Campbell, K.K. & Jamieson, K.H. (red.) *Form and Genre: Shaping Rhetorical Action*. Falls Church, VA: Speech Communication Association, s. 75-86.
- Blumer, H. (1979) "Symbolic Interaction", i: Buss, R.W. & Ruben, B.D. (red.) *Interdisciplinary Approaches to Human Communication*. Rochelle Park, NJ: Hayden, s. 135-53.
- Brinton, A. (1981) "Situation in the Theory of Rhetoric", i: *Philosophy and Rhetoric*, 14, s. 234-47.
- Brooks, C. & Warren, R.P. ([1972]1979) *Modern Rhetoric*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Burke, K. ([1931] 1968) *Counter-Statement*. Berkeley. University of California Press.
- ([1935] 1965) *Permanence and Change: An Anatomy of Purpose*, Indianapolis: Bobbs-Merill.
- ([1945] 1969a) *A Grammar of Motives*. Berkeley. University of California Press.
- ([1950] 1969b) *A Rhetoric of Motives*. Berkeley. University of California Press.
- (1973) "The Rhetorical Situation", i: Thayer, L. (red.) *Communication. Ethical and Moral Issues*. New York. Gordon and Breach, s. 263-75.
- Campbell, K.K. (1973) "The Rhetoric of Women's Liberation: An Oxymoron", i: *Quarterly Journal of Speech*, 59, s. 74-86.
- Campbell, K.K. & Jamieson, K.H. (1978) "Form and Genre in Rhetorical Criticism: An Introduction", i: Campbell, K.K. & Jamieson, K.H. (red.) *Form and Genre: Shaping Rhetorical Action*. Falls Church, VA: Speech Communication Association, s. 9-32.
- Carpenter, R. (1978) "The Historical Jeremiad as Rhetorical Genre", i: Campbell, K.K. & Jamieson, K.H. (red.) *Form and Genre: Shaping Rhetorical Action*. Falls Church, VA: Speech Communication Association, s. 105-17.
- Conley, T.M. (1978) "Review of Form and Genre by Campbell and Jamieson", *Communication Quarterly*, 27 (4), s. 71-75.
- (1979) "Ancient Rhetoric and Modern Genre Criticism", i: *Communication Quarterly*, 26 (4), s. 71-75.
- Connors, R.J. (1981) "The Rise and Fall of the Modes of Discourse", i: *College Composition and Writing*, 32, s. 444-55.
- Consigny, S. (1974) "Rhetoric and Its Situations", i: *Philosophy and Rhetoric*, 7, s. 175-86.
- Cox, J.R. (1981) "Argument and the Definition of the Situation", i: *Central States Speech Journal*, 32, s.197-205.
- Culler, J. (1975) *Structural Poetics*. Ithaca, NY: Cornell UP.
- Downey, S.D. (1982) *The Evolution of Rhetorical Genres*. Louisville, KY: Speech Communication Association.
- Fish, S. (1978) "Normal Circumstances, Literal Language, Direct Speech Acts, the Ordinary, The Everyday, The Obvious, What Goes Without Saying, and Other Special Cases", i: *Critical Inquiry*, 4, s. 625-44.
- Fisher, W.R. (1970) "A Motive View of Communication", i: *Quarterly Journal of Speech*, 56, s. 131-9.
- (1980) "Genre: Concepts and Applications in Rhetorical Criticism", i: *Western Journal of Speech Communication*, 44, s. 288-99.
- Frentz, T.S. & Farrell, T.B. (1976) "Language-Action: A Paradigm for Communication", i: *Quarterly Journal of Speech*, 62, s. 333-49.
- Frow, J. (1980) "Discourse Genres", i: *Journal of Literary Semantics*, 9, s. 73-81.
- Frye, N. ([1957] 1971) *Anatomy of Criticism: Four Essays*. Princeton, NJ: Princeton UP.
- Gronbeck, B. (1978) "Celluloid Rhetoric: On Genres of Documentary", i: Campbell, K.K. & Jamieson, K.H. (red.) *Form and Genre: Shaping Rhetorical Action*. Falls Church, VA: Speech Communication Association, s. 139-61.
- (1981) "Qualitative Communication Theory and Rhetorical

- Studies in the 1980s", i: *Central States Speech Journal*, 32, s.243-53.
- Halliday, M.A.K. (1975) "Learning to Mean", i: Rodgers, S. (red.) *Children and Language*. New York: Oxford UP.
- (1978) *Language as Social Semiotic. The Social Interpretation of Language and Meaning*. Baltimore, MD: University Park Press.
- Halloran, M. (1978) "Does Public Business in Public", i: Campbell, K.K. & Jamieson, K.H. (red.) *Form and Genre: Shaping Rhetorical Action*. Falls Church, VA: Speech Communication Association, s. 118-38.
- Harrell, J. & Linkugel, W.A. (1978) "On Rhetorical Genre: An Organizing Perspective", i: *Philosophy and Rhetoric*, 11, s. 262-81.
- Hart, R.P. (1971) "The Rhetoric of the True Believer", i: *Speech Monographs*, 38, 249-61.
- Jamieson, K.H. & Campbell, K.K. (1982) "Rhetorical Hybrids: Fusions of Generic Elements", i: *Quarterly Journal of Speech*, 69, s. 146-57.
- Kaufer, D. (1979) "Point of View in Rhetorical Situations: Classical and Romantic Contrasts and Contemporary Implications", i: *Quarterly Journal of Speech*, 65, s. 171-86.
- Kinneavy, J.L. (1971) *A Theory of Discourse: The Aims of Discourse*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Michaels, W.B. (1979) "Against Formalism: The Autonomous Text in Legal and Literary Interpretation", i: *Poetics Today*, 1, s. 23-34.
- Miller, C.R. (1980) *Environmental Impact Statements and Rhetorical Genres: An Application of Rhetorical Theory to Technical Communication*, doktoravhandling, Rensselaer Polytechnic Institute, Troy, New York.
- Mohrmann, G.P. & Leff, M.C. (1974) "Lincoln at Cooper Union: A Rationale for Neo-Classical Criticism", i: *Quarterly Journal of Speech*, 60, s. 459-67.
- Patton, J. H. (1976) "Generic Criticism. Typology at an Inflated Price", i: *Rhetoric Society Quarterly*, 6 (1), s. 4-8.
- Patton, J. H. (1979) "Causation and Creativity in Rhetorical Situations: Distinctions and Implications", i: *Quarterly Journal of Speech*, 65, s. 36-55.
- Pearce, W.B. & Conklin, F. (1979) "A Model of Hierarchical Meanings in Coherent Conversation and a Study of Indirect Responses", i: *Communication Monographs*, 46, s. 76-87.
- Raum, R.D. & Measell, J.S. (1974) "Wallace and His Ways: A Study of the Rhetorical Genre of Polarization", i: *Central States Speech Journal*, 25, s. 28-35
- Rodgers, R.S. (1982) "Generic Tendencies in Majority and Non-Majority Supreme Court Opinions: The Case of Justice Douglas", i: *Communication Quarterly*, 30, s. 232-6.
- Schütz, A. (1971) *Collected Papers I: The Problem of Social Reality*. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Schütz, A. & Luckmann, T. (1973) *The Structures of the Life-World*. Evanston IL: Northwestern UP.
- Scott, R.L. (1980) "Intentionally in the Rhetorical Process", i: White, E-E. (red.). *Rhetoric in Transition. Studies in the Nature and uses of Rhetoric*. University Park, PA. Pennsylvania State UP, s. 39-60.
- Searle, J. (1969) *Speech Acts: An Essay on the Philosophy of Language*, London: Cambridge UP.
- (1975) "A Taxonomy of Illocutionary Acts", i: Gunderson, K. (red.) *Language, Mind and Knowledge*, Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, s. 344-69.
- Simons, H.W. (1978) "Genrealizing About Rhetoric: A Scientific Approach", i: Campbell, K.K. & Jamieson, K.H. (red.) *Form and Genre: Shaping Rhetorical Action*. Falls Church, VA: Speech Communication Association, s. 33-50.
- Stebbins, R.A. (1967) "A Theory of the Definition of the Situation", i: *Canadian Review of Sociology and Anthropology*, 4, s. 148-64.
- Toulmin, S. (1969) "Concepts and Explanation of Human Behavior", i: Mischel, T (red.) *Human Action: Conceptual and Empirical Issues*, New York: Academic Press, s. 71-104.
- van Dijk, T. (1977) *Text and Context: Explorations in the Semantics and Pragmatics of Discourse*. New York: Longman.
- (1980) *Macrostructures*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Vatz, R. (1973) "The Myth of the Rhetorical Situation", i: *Philosophy and Rhetoric*, 6, s. 154-61. På dansk i *Rhetorica Scandinavica*, 2000: 15, s. 7-13.
- Ware, B.L. & Linkugel, W.A. (1973) "They Spoke of Defense of Themselves: On the Generic Criticism of Apologia", i: *Quarterly Journal of Speech*, 59, s. 273-83.
- Wellek, R. & Warren, A. (1977) *Theory of Literature*. New